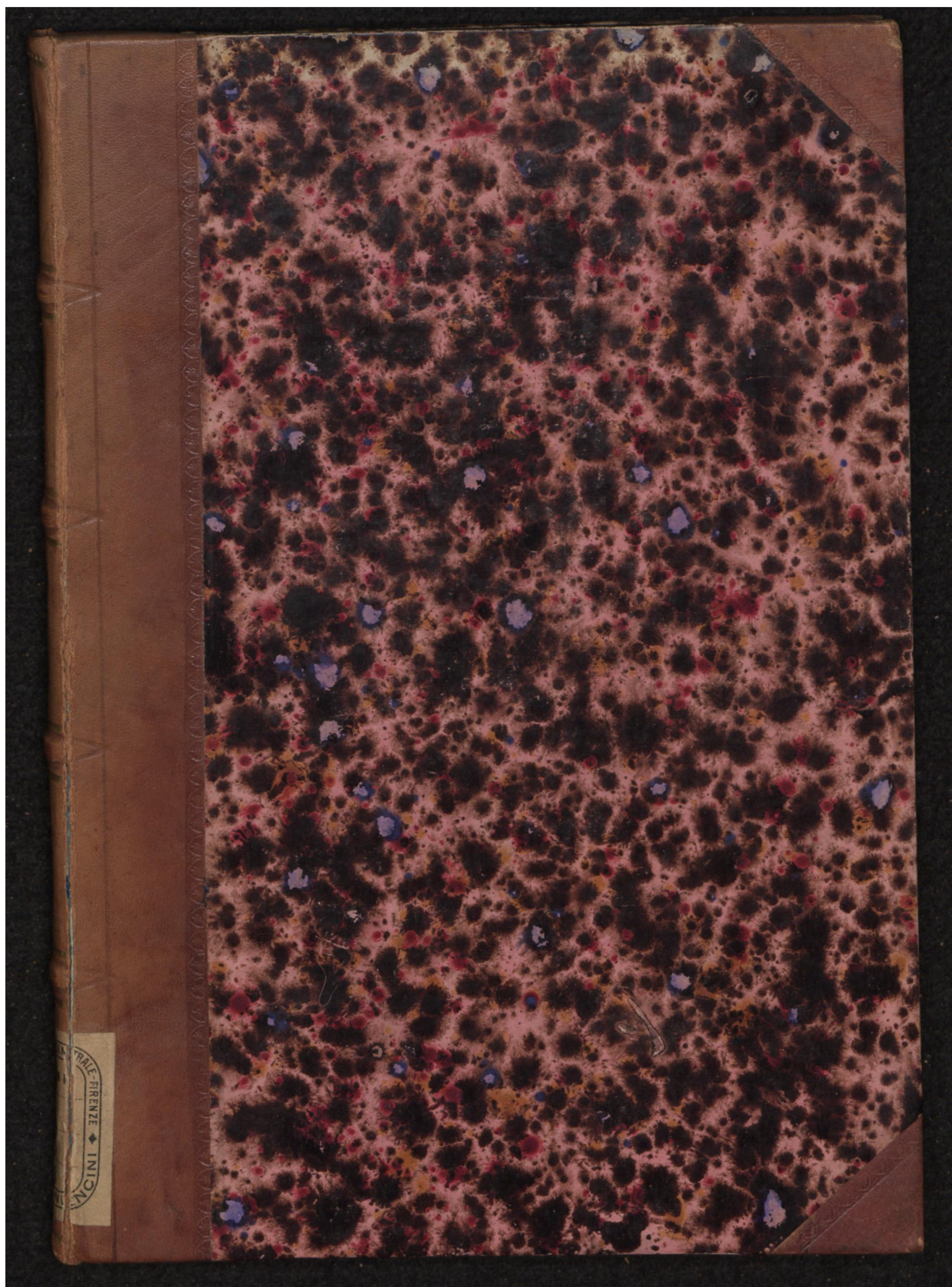
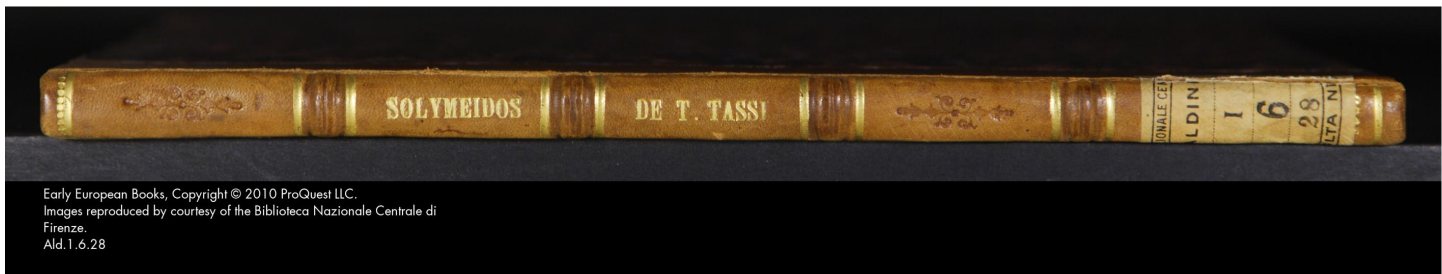
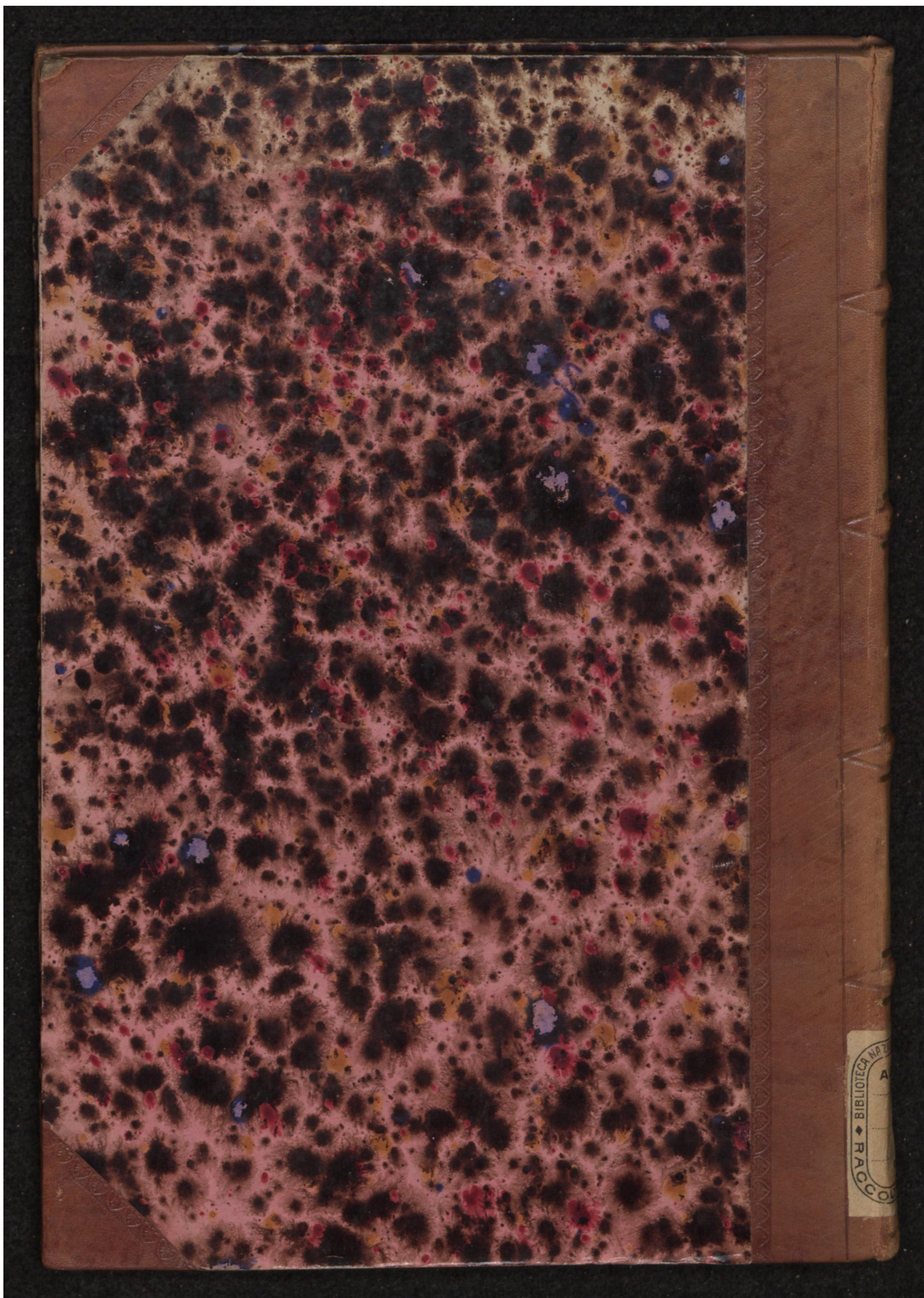

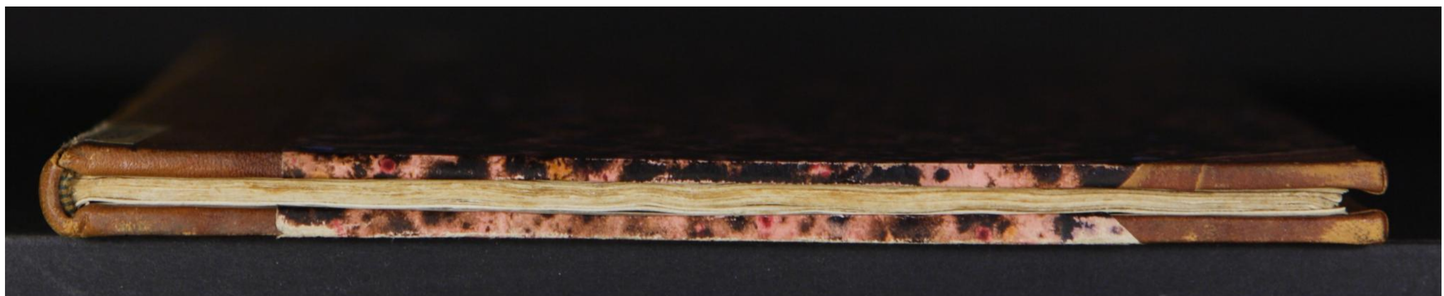
TRALE - FIRENZE

SOLYMEIDOS
DE T. TASSI
ALDINI
I
6
28

BIBLIOTECA NAZI
RACCO
A

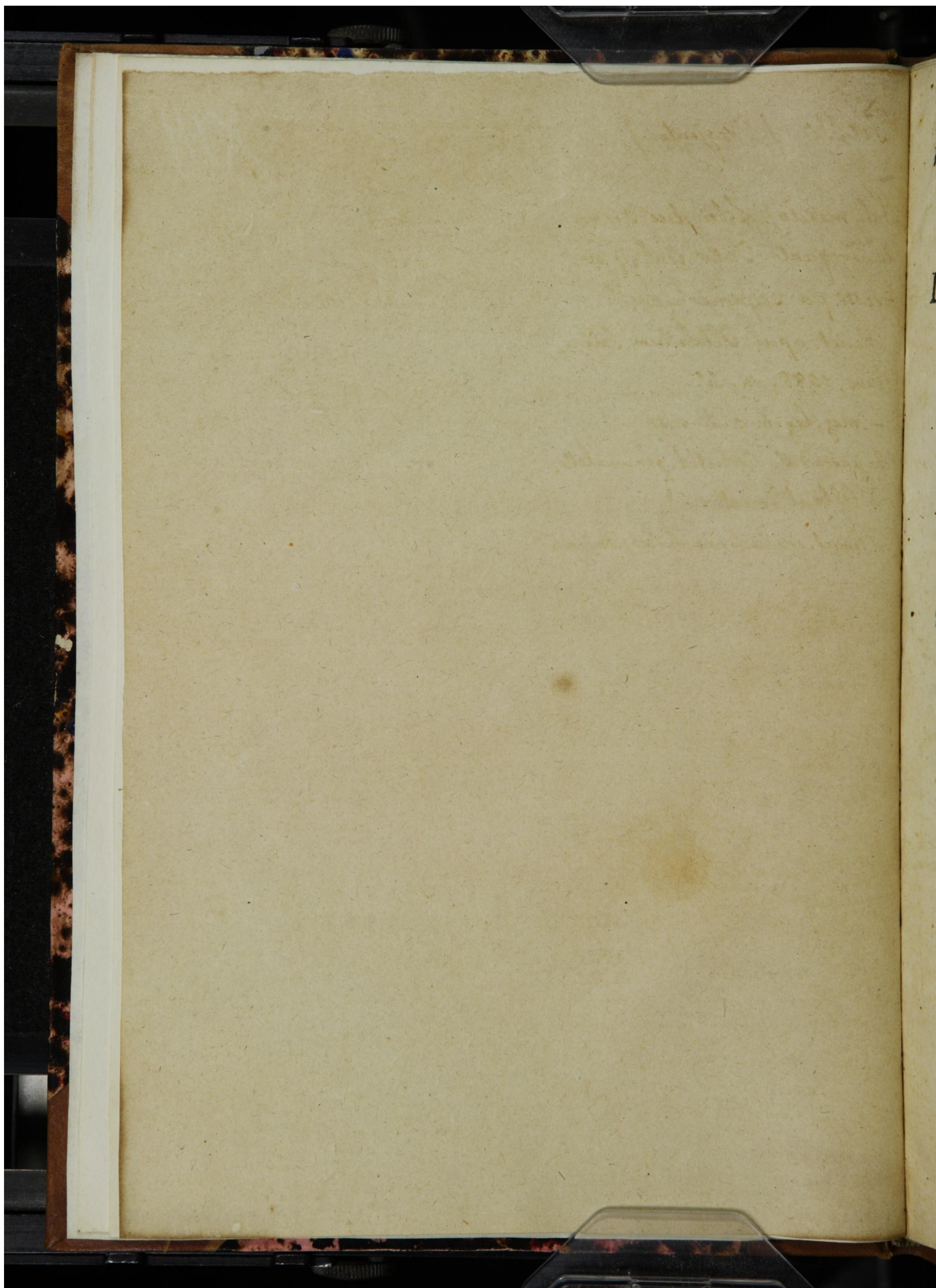
Ald. 1/6

Ex Libris Joannis Nencini
1874.

SCIPII GENTILIS XIIII.
SOLYMEIDOS
LIBRI DVO PRIORES
DE
TORQVATI TASSI.
Italicis expreßi.

VENETIIS,
Apud Altobellum Salicatium, 1585.
Ad Fortitudinis Insigne.

ALDVS MANNVCCIVS SCIP. GENTILI.

PTIME cecidit, vt, quo ego tempore miras animi tui virtutes praedicari audiebam a praestantis & ingenii, & doctrinae viro, Io. Antonio Fenoto, nobilissimus vir, Alexander Contarenus, Lutetia Venetias, cum Clariss. huius Sereniss. Reip. ad Christianissimum Regem Oratore, Ioanne Mauro, Equite, reuertens, libros duos Solymeidos, de Torquati Tassi Italicis a te expressos, secum attulerit. Hos ego (quae eius est benignitas) commodatos legi; & ita legi, vt etiamnum legam; nec eos de manibus demittere possim. Nae tu alter Tassus: nae Tassus alter tu. Vix vt nosci possit, qua primum lingua scriptum Poema. ita pure, ita concinne, ita apte omnia a te

ſunt diſpoſita, vt nihil deſiderari queat. Mirum me deſiderium tenet integrum Poema legendi. quod quando te audio conficere; fac, quaeſo, quãtum me amas, quem & abſentem, & ignotum ames oportet, vel inuitus, ſi tibi, & humanitati tuae conſtare volueris, vt quamprimum ad nos perferendum cures. Sed & ea, quae a te ſcripta ſunt; in primiſq. Eclogam, quam de Chriſti Natali ante ſex annos, quartumdecimum annum agens, edidiſti. Fenotum ſponſorem habeo: cui facile credo, affirmanti, nihil te humanius, nihil ſuauius eſſe poſſe. Et ſane eſt hoc Patriae tuae proprium: quae, in Piceno, ſatis celebris, Sanctum Geneſium, praeſtantes viros tulit; in quibus eſt amiciſſimus meus, Guidus Gualterius, bonarum litterarum laude inſignis; cui te iam adiungo. Vale; & me tuae laudis ſtudioſiſſimum ſcito eſſe. Venetiis. Kal. Mart. CIƆ IƆ XXCV.

Vtis abditus, ac nigris tenebris,
In quas præcipitem dedere cæci
Infans Lydius, Antiique Diua,
Britannos tamen vltimos & Indos
Torquatus Solymis ciet Camœnis,
Et liber volat aureæ per orbem
Gloriæ sibi remigante penna.
Omnes vicerat hactenus poetas
Tuscos, Ausoniosque, Doricosque:
Ipsas nunc tenebras, Deosque vincit.

HAec ego Tyrrhenis nuper modò cognita Musis
Vrbi Quiritum carmina
Induxi: licet vrbe procul septem arua Trionis
Picenus hospes accolam.
Hic vbi fert niueos Tamesis sub cærula cycnos,
Thorisque pascit herbidis
Riparum, atque nouum pelagi lauit Ilion æstu.
Fontem refusus ad suum.
Et mea me quamuis terreret quattuor ætas
Lustris adulta lubricis:
Quamuis Cæsareæ studia in contraria leges
Pectus vocarent tunc meum:
Ipse tamen monitis istæc aggressus amicis,
Patrisque cari iussibus,
Parua quidem, verum & paucis sub lumina vitæ
Exclusa solibus fero.
At vos, Italiæ sacras qui vatibus auras
Cælo beato carpitis,
Hunc precor externas vatem deferte per oras
Canis loquendum sæculis:
Quem Maro, ab Elysia surgat si valle, Latinis
Donaret auribus libens.

SCIPII GENTILIS SOLYMEIDOS

LIBER PRIMVS.

RMA, ducemque cano, Solymæ qui primus in oris
Aeterni tumulum regis, monumentaque fecit
Libera: multum ille & dextra molitus, & arte:
Multa quoque & magni passus sub pondere facti.
Obstitit hic horrens frustra Cocytus, & omnis
Mixta Asiæ, Libyæque manus: namque optimus illi
Fauit, & incerta socios regione vagantes
Sancta suos, hominum genitor, sub signa coegit.
O tu, quæ falsis non vmquam Heliconis in antris
Aurea labenti circumdas tempora lauro:
Sed cælo in magno choreis immixta beatis
Siderea frontem fulges innexa corona
Aeternum: tu Musa meæ nunc influe menti:
Tu liquidam indulge vocem: tuque optima Virgo
Da mihi, da veniam facilis, si vera nitenti
Ornatu intexam fingens, aliisque pererrans
Deliciis spargam, atque tuis. nam sensibus omnes
Scis homines, scis Diua illuc illabier imis,
Blandus vbi plures fundat per dicta lepores
Parnassus, mollique inspersum carmine verum

Allexisse

Allexisse sui fugiens se vulgus amore.
Vt, dare cum puero latices conantur amaros
Absynthi, flauo contingunt pocula circum
Oras melle prius. tætrum bibit ille liquorem
Interea, & tali deceptus fraude valescit.
Tuque adeo præstans animis, ALFONSE, furentis
Qui me Fortunæ dilatum subtrahis orbi:
Qui placidos aperis portus mihi, dum vagus alto
Errarem, & scopulos inter iactarer, & vndas
Pæne haustus. tibi quas voto ceu supplice quondam
Sacraui, læto chartas en accipe vultu.
Forsan tempus erit, tua cum facta inclyta bello
Quæ nunc attigerim tantum, maioribus ausim
Auspicijs veri præsaga condere lingua.
Atque equidem merito fiet, (si tempore gentem
Vllo hominum regis florentem pace videri
Contingat: ratibusque & equis adnixa superbis
Immiti studeat prædam diuellere Thraci
Iniustam, ingentem) vt terræ tibi sceptra, vel alti,
Si velis, imperium cedat maris. ergo age nostris
Carminibus vacuas præbe nunc æmulus aures
Gofredi, & bellis nunc primum assuesce futuris.
Iam sextum referens annum se Mundus agebat,
Hesperius postquam summis conatibus instans
Appulit Eois per pontum exercitus oris.
Iamque manu Nicæam Asiæ, centumque potentem
Antiochi, furtum belli, cum turribus vrbem
Ceperat: atque vna Persarum hic cæde phalanges
Strauerat innumeras victor, domitamque premebat
Antadaron, placidique dehinc noua tempora veris
Spectabat. Ver pæne aderat, pluuiosaque brumæ
Nubila desierant armis afferre quietem:
Cum pater æternus solio, quod parte refulget

Lucidiore poli, & quantum ſuper intima Ditis
Atria ſiderei ſurgunt templa aurea cœli:
Tantum illud celſis extat ſublimius aſtris:
Omnia prona ſimul vidit, quæ maximus orbis
Continet, & Syriæ defixit lumina terris.
Atque hic Europæ proceres adſpexit, & illo
Quo curas hominum viſu ſpeculatur opacas,
Gofredum intuitus ſancta de ſede Tyrannos
Deijcere, & Solymæ regno telluris auentem:
Immotaque fide, ac diuino numine plenum
Nil mortale ſuo verſare in pectore ſenſit:
Non ſceptris, non illum opibus, nec honore moueri.
Contra autem humanis intentum faſtibus eſſe
Baldonium videt, ac populis inhiare ſubactis.
Inuiſaque ſibi Tancreden luminis auras
Ducere. ſic vani ſtimulis agitatur amoris.
At Calabrum qui vrbes, & Iapygis arua regebat
Boemundus, dictæ Antiochi de nomine gentis
Alta nouo cernit moliri exordia regno.
Hic leges, ſanctiſque bonas cum moribus artes
Inſtituit, veri cultus hic Numinis optat
Inſerere: hac hæret cura defixus in vna.
Cernit & ingentis bello feruere Rinalti
Ingenium, ſegnemque animos odiſſe quietem.
Non illum imperio, non illum ducier auro,
Sed laudum ardenti vaſtaque cupidine ferri
Conſpicit: & Guelfi totum dicentis ab ore
Pendere, ac veterum legere hinc exempla parentum.
Verum, vbi iam cunctos hominum Rex altus Olympi
Peruidit Cæca merſos caligine ſenſus:
Tunc vnum aligeri ſplendenti ex agminis ora
Ad ſeſe vocat, in primis qui pluribus ibat
Alter. quique animas inter meliora ſequentes

Nuntius atque Deum, cæli decreta sub auras
Fert gratus, cæloque refert mortalia vota,
Vota, precesque pias, & puri pectoris ignem.
Huic Deus: O animi interpres fidißime nostri,
Vade, age, Gofredo Syrijs mea maxima regnis
Dicta fer, & iußis cunctantem mollibus imple.
Nam, quæ tanta mora est? quid tempus bella sub istud
Arcibus auxilium Solymis latura residunt?
Cogat concilio proceres, tantoque sedentes
Excitet instigans operi, quo summus in astris
Ecce meis ductor legitur mihi: mox quoque terris
Ingenti clamore virum, plausuque legetur.
Dixerat. ille Dei imperio parere parabat.
Et prius inuisam multo nunc aere formam
Vestit agens circum, atque oculis mortalibus aptam
Reddit: & humanos artus, humanaque fingens
Lumina purpureo diuum simul afflat honore.
Ac medius iuuenemque inter, puerumque locatus
Exornat flauos radianti vertice crines.
Tum demum longas humeris fulgentibus alas
Induit, immensum celeres, quas candida texit
Pluma: sed extremas ambit color aureus oras.
Quæ sublimem illum, nubes dum tranat & Euros,
Tellurem super & pelagi vada cærula portant.
Atque ita compositus, visamque allapsus Idumen
Cernit odorata Libani iuga consita cedro
Hic paribus nitens cælestis nuncius alis
Constitit: hinc toto se corpore in æquora præceps
Misit agri Syrij. roseo iam gurgite Phœbus
Surgebat, medium liquidis caput abditus vndis:
Iamque Deo matutinus fundebat amicas
Gofredus de more preces: cum flammeus olli
Ales ab Eoo veniens apparuit ortu,

Tempore

Tempore par soli, sed solis lumine maior.
Tunc ait: En sacro, Gofrede, en utile bello
Tempus adest. quae vos miseram mora tanta Sionem
Ire vetat? Solymoque hostem depellere templo?
Concilio tu coge duces, sanctique laboris
Languentes ad finem animos tuus incitet ardor.
Te Deus ipse ducem ductorum legit: & illi
Ad tua se proni submittent sceptra volentes.
Haec tibi ferre Deum genitor me iussit Olympo,
Arcanamque suo mentem tibi nomine pando.
O quas nunc primum deuicto ex hoste coronas
Te sperare decet? quantas te voluere curas
Commissae sub mole manus? dein talia fatus,
Ad superos, atque alta volans euanuit astra
Restitit attonitus dictis, offusaque tantis
Lumina deiecit radijs Gofredus, & haesit.
Verum, ubi mens valido primum releuata stupore est,
Atque agitat secum ipsa. Quis? & quo numine mundi
Actus ad ima fuit? quae verba sibi auribus hausta?
Si prius optabat, nunc vero flagrat amore
Finem imponendi bello, quo lectus in omnes
Ductor erit, cogente Deo: non culmine tanto
Elatus populari animus quia turgeat aura.
Sed, velut uberior flamma confusa fauilla est,
Sic menti coniuncta Dei mens illius ardet
Arma volens. Ergo socios inuitat, ut illo
Dispersi non longe loco stationis in unum
Conueniant. addit pueros, additque tabellas
Assiduo, monitisque preces immiscet honestis.
Et, quidquid generis memores ad se allicit alti,
Impellitque viros, virtutisque excitat ignes
Sopitae, nunc ingenio primum ille videtur
Inuenisse suo: & verbis adeo ornat, ut idem

Vimque, voluptatemque animis instillet eundi.
Conuenere duces, quos cætera turba secuta est:
Et solus Calabræ princeps hic defuit oræ.
Pars extra muros, campoque tetendit aperto:
Antadarus partem tectis, gremioque recepit.
Militiæ vero proceres (o magne Senatus)
Solenni coiere die. quos maximus inter
Aspectu his infit Gofredus, & ore sonoro.
Ductores superum regis, quos ille legendo
Antiquas voluit Fidei sarcire ruinas,
Armaque securos inter, terraque, marisque
Deduxit, rexitque dolos pater: vnde tot illi
Tam paruo spatio bellantes egimus oras
Sub iuga, cumque suo late radiantia signa
Nomine per domitas tulimus victricia gentes:
Non equidem (nisi mens adeo me credula fallit)
Et dulces natos, & patria liquimus arua:
Nec pelagi infidi vitam commisimus vndis
Longinquum aggressi bellum: vt per clara virorum
Ora breui, vulgique sono veheremur inani:
Barbaricæve sinu terræ potiremur, & auro
Præmia nam tanto parua, atque angusta labori
Fixa forent, frustraque suo cum sanguine vita
Prodita. Sed finis nostris hic mentibus hæsit,
Quem peterent, claræ muros, arcemque Sionis
Expugnare, iugumque piæ ceruicibus vrbis
Deijcere, ac Solymis regnum componere terris,
Securas habeat Pietas vbi candida sedes.
Neu quisquam impediat, quo non vestigia summi
Regis, & ingentem tumulum pius hospes adoret:
Votaque de niueo suspendat marmore templi.
Ergo, quodcumque huc gestum fuit vsque, periclo
Magnum est, cura etiam maius: sed laudis honore

Paruum,

Paruum, fine nihil; si alio sese impete vertant
Nostra loco, aut alijs sedeant regionibus arma.
Nam, quid profuerit totam sub signa coactam
Europam? atque Asiæ flammam sparsisse per vrbes?
Si non regnorum moles constructa, sed ingens
Excidium tantos bellorum exceperit æstus.
Non struit ille autem, humana sub mole locare
Qui velit imperium, paucos vbi patrius ipsi
Conciliat locus, aut alia de parte fideles
Relligio, innumeris circum vallata profanis:
Atque, vbi spes omnis Graium præcisa virorum est,
Et procul Hesperius terrarum dissitus orbis
Haud vllam promittit opem. trahit ille ruinam
Verius, vnde caput stagnis demersus Auernis,
Quem struxit, tumulo iaceat. tot millia gentis
Abdaridum, tot Persæ acies, atque inclyta rerum
Vrbs fama, quam ingens Syria discludit Orontes:
Non opus id nostrum, sed cæli dona fuere,
Sed triplex est parta modis victoria miris.
Hæc si, quam clemens horum dator, atque Deum rex,
Instituit, deflexa alium vertamus ad vsum:
Ne repetat, vereor: neu nostri hæc didita claro
Terris fama sono, cunctis nunc fabula fiat
Gentibus, & populis quondam ridenda futuris.
Ne vero, ne quisquam vsu dispergere tali
Munera tanta velit: sed qui alta exordia sumpsit,
Huic filo deducta pari cum fine sequatur
Tela suo, hic magnis operum respondeat orsis.
Nunc, cum tuta via est, nullisque obsæpta locorum
Obijcibus, nunc cum tempestas euocat anni,
Quid stamus? quid non Solymæa ad mœnia cursu
Tendimus? vna manet nostris hæc meta triumphis.
O socij, o proceres, ego vos hic testor (at ipsas

Has

Has voces ventura virum, & præsentia noſcent
Sæcula, nunc magni noſcunt etiam agmina cæli)
Aduenit tempus cœptis ingentibus aptum.
Effluet hoc celeri lapſum pede, ſi mora noſtrum
Vlla retardet iter: vertet certiſſima rerum
Se facies, vertent animi. præſaga mihi mens
Porro ait: in Solymos lentis ſi paſſibus itis,
Mittet Idumæo Pharius ſocia arma Tyranno.
Dixit: & arrectæ fremuerunt numine mentes.
At Petrus ſolis agitare in montibus æuum
Aſſuetus, princepsque huius conaminis author,
Tunc inter proceres priuata in ſede locatus
Surgit. Quodque modo ſuaſit Gofredus, & ipſe
Conſulo, ait, veram quando nec vocis egentem
Rem noſtræ, & nota vobis ratione probauit.
Hoc ego nunc dictis vnum ſuper omnibus addo.
Si recte mecum relego, quæ mutua vobis
Iurgia certatim ferme iactata fuere,
Si varios animi ſenſus, ſi languida belli
Officia, & medijs opera interrupta ſub armis:
Ex alio mihi fonte omnis litiſque, moræque
Cauſſa fluit. nempe ex illa, quæ ſumma poteſtas
Nutibus in multos paribus librata recumbit.
Vnus vbi Imperij molem, faſceſque ſeueros
Non tenet, vt pœnas meritis & præmia reddat,
Muneraque vt iuſtis, & honores partibus æquet
Forma gubernandi multis ibi fluctibus errat.
Vos quæſo, e membris vnum componite amicis
Corpus, & his vnum præſit caput omnibus alte
Proſpiciens. vni vires, vni aurea ſceptra
Cedite, & ille gerat regis vultumque, viceſque.
Deſierat ſenior. Iam, quæ tu pectora; iam, quos
Tu ſenſus o ſancta Dei non influis Aura;

Tu mutis olim degenti rupibus afflas
Dicta seni, quibus Heroum corda imprimis: & tu
Affectus animis omnes, quos cæca libido
Regnandi, vel libertas, vel gloria sæuit,
Eruis, inspergisque tuos. hinc vertice celso
Illustres primi Gofredum Guelfus, & vno
Vilelmus simul ore ducem, patremque salutant.
Assensere alij. Partes nunc illius esse
Debent, concilio res cernere: iusta iubere:
Et bellum quocumque die, cui sederit hosti,
Inferre, & placitas victis imponere leges.
Quique pares illi fuerant, nunc iussibus aures,
Nunc faciles oculos mandantis nutibus aptent.
Iamque volans se fama virum diffundit in ora.
Gofredus tectis subito progressus ab altis,
Militibus spectandus adest, dignusque videtur
Hoc quo Ductores statuerunt culmine rerum.
Ipse salutantum voces, plaususque fauentum
Compositus placido vultu legit. atque vbi pronis
Parendi, & cari signis respondit amoris:
Imperat vt campo circum lustranda propinquo
Aurora veniente acies sese efferat omnis.
Iam liquidum sine more diem, sine more serenum
Eoo rediens Titan eduxerat orbe:
Cum castris miles sub signis prodijt omnis
Et Phœbi radijs & luce coruscus, ahena.
Quippe pio ornatus ductori quisque videri
Summa est nixus ope. Ille ampli stans aggere prati
Hos in equis, atque hos pedibus cernebat euntes.
Nunc age Mens annos, tacitique obliuia Lethes
Exosa, ac rerum custos, rerum ordinis author:
Illa mihi ratio valeat, qua corporis eius
Dicam acies, dicamque duces: & carmine nostro

Splendeat

Splendeat illorum nigris fama eruta sæclis.
Tu Gaza, tu prome tua, quod sentiat omnis
Diues, inextinctumque ætas. Ante omnia primi
Agmina se Galli campo ostendere virenti.
Insula bis geminos inter quos protulit amnes
Sequanio prætenta solo. germanus at illos
Regius Imperijs Hugon regere ante solebat.
Isque, vbi concessit fatis, & luminis oras
Deseruit dulces moriens: consueta petiuit
Signa, ac cæruleo florentia lilia campo
Aurea Clotareo pubes inuicta magistro:
Clotareo, cui non animus, sed regia desunt
Nomina si qua duci desunt. illa effera dextras
Mille agit, & solido grauiter sonat horrida ferro.
Quam post insequitur numero non impar, & arte
Bellandi, grauibusque armis, atque indole celsa
Indiscretus eques, patria quem natus eadem
Rupertus fluuio princeps deduxit ab Orna.
Hinc sua pastores populorum insignia soluunt
Bina duo quorum hic Vitelmus fertur, at ille
Nomine Ademarus. cœli tractabat vterque
Sancta ministeria, & Diuum curabat honores
Pacis amans. nunc bella ferus, nunc aspera bella
Exercet, longosque premit sub caßide crines.
Primus Arausiacæ muris, & finibus vrbis
Ter quinas rapuit turmas: nec segnius alter
Irriguis Isaræ campis, ac monte Cemeno
Aequales numero iuuenes collegit, & armis.
Excipit hos duplici Baldonius agmine, cuius
Pars Gessoriaco, & Morinum naualibus vdis
Acta fuit: partem frater conceßit; vbi omnes
Rerum vnus, procerumque datas molitur habenas.
Consilijs bonus inde author, dextraque potenti

Carnu-

Carnutum vehitur princeps. hic quattuor, ille
In sacra sex geminas centeno milite classes
Bella ciet. Guelfus campo se proximus infert
Ingentem meritis fortunam ingentibus æquans.
Hic certo proprium per auos, longoque Latinos
Ordine, & Actiacos actum genus omne parentes
Commemorat: sed Guelfonum stirpi insitus altæ
Hinc nomen, sceptrumque capit: superamque regebat
Pannoniam, Rhenique amnem prope quidquid & Istrum
Alpicolæ Pati, aut veteres coluere Sueui.
Verum his imperij materni finibus amplas
Adiecit virtute plagas: gentemque trahebat
Hinc modo, quæ mortem contra, quo iusserit illa,
Ire iocum, ludumque putat. Sed querna domorum
Temperat indignam sub tecta tepentia brumam
Læta coronato celebrans conuiuia Baccho.
Quinque olim fuerat, patrijs cum cederet aruis,
Mille virum, vix ecce duum nunc explicat agmen
Relliquias Arabum Guelfus. quas ordine pubes
Pone premit, pubes auro per lactea colla
Fulgentes demissa comas, quæ Theutonas inter
Et Celtas, atque æquor agit: qua Rhenus apertos,
Mosaque perfundunt stagnanti flumine campos:
Frugibus, ac pecudum fetu lætissima regna.
Et quas vicinæ misere in prœlia turmas
Insulæ, Oceani vastas vbi molibus iras
Indigenæ, & rabidos extrudunt aggere fluctus.
Oceani, quod non merces ac robora siluæ
Texta modo, sed tota etiam regna haurit, & vrbes.
Mille in equis lucent numero: regit alter in vnum
Commissos vtrosque globum Rupertus. at illo
Maior adest gnatum regis de stirpe minorem
Vilelmum campis acies comitata Britannis.

Illa quidem ſumptis Euros non tarda ſagittis
Vincere: & Arctoæ propiores continet Vrſæ,
Vltima quos rerum, totoque ex orbe dirempta
Hirſutos altis demiſit Hibernia ſiluis.
Tancredes ſequitur. tantis in millibus alter
Non fuit (excepta pueri virtute Rinalti)
Aut ictu melior, pulcroque decentior ore:
Aut curis vulgi, & formidine celſior atra.
Si qua tamen ſplendori operum leuis vmbra ſuorum
Officit obtexens culpæ: ſolius Amoris
Hæc fraus, error hic eſt: medijs qui natus in armis
Adſpectuque breui, curis feruentibus ales
Paſcitur, & lacrymis vires acquirit amantis.
Fama eſt, qua denſæ Perſarum luce phalanges
Heſperia cecidere manu: fugientia poſtquam
Agmina Tancredes nimio defeſſus in æſtu
Dimiſit victor, labris ardentibus vndam
Optaſſe, & gelidum lateri nemus: iſſeque, quo ſe
Allicit æſtiuis mulcens fons vitreus auris,
Humida ſaxa ſuper, mollique virentia muſco.
Olli improuiſo niueis hic paruit armis
Tota micans præter frontem Mahumettia virgo.
Venerat huc, vt fronde æſtum, lymphaque leuaret,
Ipſa quoque. Hanc ductor vidit, faciemque nitentem
Admirans ſtetit, & placitis ſimul ignibus arſit.
Rem miram, vix natus Amor nunc ære rigenti
Accinctus, curru volitat nunc magnus ouanti,
Captiuoſque duces victor trahit. illa vbi frontem
Contexit: rapit arma manu, &, ni multa piorum
Hoſtilis turba afflueret, cum principe ſæua
Auſonio, fidens animi, congreſſa fuiſſet.
Ergo abijt, victoque procul Tancrede profugit,
Solis quæ profuga eſt fatis. ſed enim illa decoræ

Vir

Virginis, & bellum vultu spirantis imago
Talis ductoris Latij seruata sub ægro
Corde est, ipsa illum qualis modo viua reliquit.
Hæret amans: motusque animo, muscosaque fontis
Saxa, quibus vidit, semper languente recurrunt:
Continuus fomes, flammisque recentibus esca.
Et vero, si quisquam acies intenderit, eius
In vultu legat, Hic vano miser æstuat igni.
Sic alto de corde trahens suspiria, humique
Deiectus mœstos oculos, vestigia spargit.
Bissenæ numero turmæ, quas ductor in hostem
Ille regit, Capuæ liquerunt æquora læta
Naturæ gaudentis opus, collesque feraces,
Quos mare Tyrrhenum ridentibus adspicit vndis.
Hos super adueniunt succincta in veste Pelasgi
Biscentum, & ferri ferme cernuntur inanes:
Sed laterum ex vno falcatus prominet ensis,
Arcusque, Lyciæque sonant post terga pharetræ.
Corporibus vero tenues, parcosque ciborum
Inuictosque malo, & celeri vestigia cursu
Flammea vix summo solitos in puluere campi
Ponere equos flectunt, alternaque prœlia miscent
Et volucri dispersa fuga: dum frontibus hostes
Inuadunt, versisque retro referuntur habenis.
Hanc aciem Tatinus agit, qui solus Achiuum
Ausonios bello conatus iuuit, & armis.
O pudor, o facinus. Non tu fœdissima Graium
Illa tuis gens bella ori vicina tulisti?
Et tamen vt pleno spectatrix lenta theatro
Sedisti, tantosque tuo discrimine nullo
Opperiens rerum euentus. ergo aspera si te
Sæuitij nunc vincla premunt, desiste querellis.
Fas tibi, fas ea, non duri violentia fati

Iniecit. sequitur Danaos, atque agmina cogit
Laude, & militiæ primus virtutibus ordo.
Continet hic Asiæ terrorem, & fulgura Martis
Inuictos Heroas, amor quos altus honoris
Solus in arma tulit. sileat Minoidas Argo
Per fluctus, sileas terris Arcture vagantes:
Quorum falsa canunt, vmbrisque simillima vates
Auctoresque alij. nulla his namque æqua virorum
Exempla, aut ingens habuit monumenta vetustas.
Hi tamen vna omnes magni Dudonis aguntur
Auspicijs, ductuque pio: cui Consua paret
Vrbs Turina solo. hunc etenim, cum proprius ipsis
Mars daret, & durum sanguis discrimen auitus,
Vnanimes dixere ducem, qui plurima bello
Fecit, & innumeras vidit cum moribus vrbes.
Maturusque æui, cana vir tempora præfert
Sparsa coma, & viridi vultum virtute vigentem.
Aduersoque, impressa velut vestigia laudum,
Corpore crebrum aperit vulnus. Cui deinde micanti
Iam subit Eustathios, tuus, o sanctißime, frater
Gofrede, atque sua clarus virtute, tuaque
Præcipue. vehitur Suionum de sanguine cretus
Hæmonio Gernandus equo: proauitaque iactat
Sceptraque, regnorumque apices, partasque coronas.
Nec minus egregios inter iaculove, vel hasta
Rogerium, & sæuum patrijs Engerlanon armis
Fama reponit anus: sed duro robore claros
Guascona, Gentoniumque canit, geminosque Gherardos.
Laudis & Vbaldus summæ est, pulcherque Britannus
Ardoicum magni Rosmundus principis heres.
Nec mihi Tyrrhenus fundo mergatur auaro
Fluminis in rapidas vertentis in nomina prædas
Obizus. non Insubres, tria fulmina, fratres

Sfortiaque, & Palamedes, atque inuictus Achilles
Condantur mundo, Tuque o fortiſsime ſcuti
Raptor Otho, quod ſeptenis ligat orbibus ingens
Sanguineumque vomens infantem faucibus anguis.
Non Vaſcum, non ipſum etiam poſt terga Rudolfum,
Nec Vidos auſis linquam præſtantibus ambos
Tunc celebres. non Ebrardum, fortemque Genirum
Prætereaam ingratæ ſub nigra ſilentia noctis.
Quo me tot feſſum numeris Odoarde legendo
Abripis? & pactos celebrans Gildippe hymenæos?
O etiam bello ſocij, vos nulla reuellet
Hora, licet leti. Quid non hauritur Amoris
In ſpatijs? illa hinc bellatrix exſtitit audens.
It ſemper caro lateri comes, aptaque eodem
Deuoluit fati filo ſe vita duorum.
Nec vero, quæ plaga vni modo vulneris obſit,
Accidere vlla poteſt: geminus dolor omnis amantum eſt.
Sæpe etiam telum alterius ſub corpus adactum
Si ſteterit, languore alter fluit: illaque riuos
Sanguinis, hic mæſtas animam diſpergit in auras.
Ipſum autem cunctas (æuo florente) Rinaltum
Supra acies, ſupra ire duces virtute videres.
Suaue ferox alte regalem tollere frontem
Conſpicitur: namque omnis eum coniecit in vnum
Intentos facies oculos. Ille arduus æui
Tempora, ſpeſque virum factis præcurrit, & amplos
Emiſit verno florum ſub tempore fructus.
Hunc ſi fulmineis incluſum videris armis,
Mars tibi credatur: roſei ſin lumina vultus
Oſtendat, pulchrum facie mentitur Amorem.
Hunc Atheſis propter viridantes gramine ripas
Bertoldo Sofia viro, formoſa potenti
Suſtulit. Atque infans nutricis ab vbere raptus

Vix bene dum fuerat: voluit sibi dia Matilde
Eduxitque colens, & dignas regibus artes
Edocuit. nec eum lateri diuellier vsquam
Passa suo puerum est: donec Orientis ab oris
Exciuit teneram bello tuba Martia mentem.
Tempore namque illo (nec adhuc sibi terna redibant
Annorum lustra) hospitijs aufugit amatis
Solus, & Aegeos fluctus, infidaque circum
Litora peruasit Graium, cæcisque viarum
Percurrit loca sæpta dolis: dum sancta veniret
Castra super, procul Hesperijs distantia terris.
Insignis fuga, quamque aliquis dignissima facto
Exprimat illius magna de stirpe nepotum.
Tertia nunc puero bellanti voluitur æstas:
Ac vix matura mentum lanugine spargi
Incipit, & molli malæ pubescere veste.
Postquam omnes equitum campo excessere cateruæ:
Inde pedes lustrandus adest. præit altus auita
Insignem moderans Raimundus laude Tolosam.
Santonicum ille inter pelagus, celeremque Garumnam,
Celtiberumque arces, & nubiferam Pyrenen
Mille quater peditum legit vi vestis, & æris
Instructa, & gelidis corpus durata pruinis
Agmina, non vlli procerum virtute secundus:
Seu manibus, seu mente valens. Hunc proximus vrget
Stephanos, & bis ter lectas in prælia ducit
Mille manus, qua Turonas effusus in agros
Piscoso fluit amne Liger. non illa laborum
Est patiens, non robustis gens dura lacertis:
Tota licet ferro, & radianti luceat auro.
Ipsa sibi similes (credo) producere mollis
Terra homines, & læta solet. nullæ impete primo
Sustineant quippe hos acies: mox effluit omnis

Languida vis niuium ritu, quæ sole tepescunt.
Tertius ecce autem prato succedit aprico
Alcastus, vultu spirans immane minaci.
Teque refert Capaneu, scalis qui primus adactis
Ausus in aduersos Thebarum euadere muros
Turbine telorum periisti. Heluetius ille
Circum Alpina decem legit castella cohortes:
Audacem, atque feram plebem, quæ ducere sulcos
Assuetum, & duras ferum proscindere glebas
Pro maiori vsu rigidos conflauit in enses.
Quaque rudes inculta greges, armentaque dextra
Pauit, ea fidens acies, ac regna lacessit.
Nec procul hinc geminis altum se pandere Petri
Clauibus, & triplici intextum diademate signum
Cernere erat, magnumque sub hoc egisse Camillum
Sexcentum solido florentes ære maniplos.
Illum autem lætum tanto se munere ferre
Adspiceres, quo priscorum Mauortia facta
Et cælo æquatas laudes instauret Auorum.
Aut nihil Ausoniæ virtuti deesse, vel vnum
Ostendat veterem fingendo in milite morem.
Iamque omnis præter campos exercitus ibat.
Gofredus placidis maiores vocibus vltro
Compellat de more duces, animique recludit
Ollis sensa sui. Quum primum crastina cælo
Puniceos Aurora sinus induta rubebit:
Carpere iter iubeo, & summis pro viribus hosti
Ante exspectatum Solymis vos ponere campis
Adniti castra. ergo animis bellumque, viamque
Præcipite, & sacras læti præsumite palmas.
Talia dicta viri (nec enim de corde feruntur
Illa leui, aut meritum lingua prodente timorem)
Omnes accendunt, virtutemque omnibus addunt.

Idem

Idem omnes ſimul ardor habet, ſub prima recentis
Lumina Solis iter properare: ſed omnia longe
Proſpiciens ductor premit altam pectore curam.
Namque Phari valido, numeroſoque agmine regem
Inſtructum Peluſiacam contendere Gazam,
Venturum auxilio Syriæ, valloque futurum
Audierat. nec lenta illum terere otia poſſe
Sectatum ſemper belli fera munera credit.
Hoc metuens, hoſtemque putans mox affore magnum
Talibus Henricum alloquitur: Te, nuncie, terras,
Fide, volo in Graias celeri tranſire phaſelo.
Illic namque ferunt (ita me modo pagina numquam
Veri vana docet, gemmaque inſignis amica)
Aduentare ſatum præclaro ſanguine Regum,
Inuictumque animi iuuenem, qui iungere nobis
Se cupit, & gelida magnum trahit agmen ab Arcto.
Sed, quoniam hic fallax infido pectore Cæſar
Forte aget, & patrias verſabit Thracius artes:
Quo curſum iuuenis relegat per trita locorum,
Aut procul a nobis alias conuertat in oras:
Tu meus interpres, tu rerum experte mearum
Conſilijs, Dani dubiam ſic nomine mentem
Flecte meo, commune bonum ne cogitet ipſi
Deterere, ac nobis, Aſiæ neu limine primo
Pendeat: at noſtris ſocius celer aduolet armis:
Nulla etenim, nulla hunc deceat iuuenem mora. Sed tu
Ne ſecum propera, ſemperque affixus inhære
Argiuum lateri regis, promiſſaque nobis
Sæpius auxilia, & pacto quoque debita pridem
Fœdere fac primo maturet lubricus Euro.
Sic monet. Is, poſtquam tabulis fidei ampla recepit
Argumenta ſuæ, & miſſam de more ſalutem:
Diſceſſus veniam petit ocius. atque ibi curas

Gofredus multa placans in nocte quieuit.
Verum, vbi se roseus lucenti e limine Phœbus
Extulit Oceani: rauco clangore per agros
Insonuere tubæ, tergoque immane luporum
Instrata, ac tereti strepitum reddentia corno
Tympana concrepuere. viæ sonus excitat omnes.
Non ita, cum nimio terræ feruore dehiscunt,
Agricolis gratum percurrit nubila murmur,
Quod largos illis, & amicos nunciet imbres:
Vt iuuenum læto perfudit pectora motu
Martius ille canor. nec iam mora: quisque suetis
Induitur spolijs, & iniquo fasce grauatus
Apparet, seque ipse suo sub principe cogit.
It iunctum campis agmen: soluuntur in auras
Signa leues, primoque rubens CRVX ardua velo
Splendet, inexhaustis Erebi ditata triumphis.
At Sol interea celsum per cærula mundi
Tendit iter spatia, & tremulam sub nubila lucem
Aere lacessito iactat, geminasque tuentum
Præstinguentem acies. credas ardere fauillis
Aera, & innumeris inuolui fluctibus, ignis.
Nec minus hinnitu stridor commixtus equino
Auditur ferri, & colles rumpuntur, & agri.
Ductor ab insidijs tutos hostilibus agmen
Moliri cupiens gressus, late omnia circum
Exploratores, equitum leuia arma volucrum
Præmisit: multoque pedes præcesserat ante,
Qui munire viam possit, variasque lacunas
Compleat, atque aditu montes concidat iniquos,
Et reseret cæcas angusto limite fauces.
Non tamen illorum cursum collecta morari
Vel Mahumettigenum valeat manus vlla, vel alta
Præcinctus fossa, terrenoque aggere murus:

Vortice non rapido fluuij, non Alpibus æqua
Asperitate iuga, aut crebra nemus arbore densum
Impediant. Qualis niuibus cum forte liquatis
Intumuit rex Eridanus, super alta superbus
Euolat, euictis ripis, & molibus, arua.
Solus, qui magna Tripolim ditione regebat,
Quique viros, atque arma potens, ignotaque muris
Pondera, & argenti validis claudebat, & auri:
Gallorum contra fors iuerit agmina: verum
Non ausus duro fuit illa lacessere bello.
Quinimmo pacem orantes, & dona ferentes
Ire viros iussit, Gallosque recepit in ampla
Vrbe volens, vnaque pio quam dicere pacis
Ductori placuit non vllo fœdere legem.
Hic autem de monte Seir, qui proximus vrbi
Imminet, Eoasque Auroræ despicit arces,
Multa virum vulgo, ac matrum, puerumque, senumque
Subiectos turba alma Dei descendit in agros,
Vina ferens, dulcesque pijs victoribus escas.
Gaudet hians animis spectando, & grata serendo
Alloquia, ignotosque habitus miratur, & arma.
Hoc etiam e numero ducibus tunc vsus amicis
Gofredus, fidisque viæ, per aperta locorum
Agmen agit Syrij semper prope litoris vndam:
Haud ignarus erat, quando vicina legentem
Aequora iter liquidum sociam sibi radere classem.
Vt vero victum, vitamque tuentibus agmen
Affluat, hæc facere vna potest: vtque omnis Achiuum
Flauentes illi segetum secet insula messes,
Maturasque legat Crete de collibus vuas,
Atque Chios lapidosa. gemunt sub pondere vasto
Nauium, & aerea feruent freta proxima pinu.
Iam non vllus Arabs pelago, quod ferrea Calpe,

Atque

Atque Abyle discissa vadis emisit Iberis:
Vela det, aut vlla tutus statione quiescat.
Tot adeo Venetis instructas egit ab oris
Hadriaci regina rates Vrbs alta profundi,
Tot Ligurum domina, & tumidum mactante draconem
Læta Deo. nec non latis ditißima campis
Gallia, & huic albas ostentans Anglia rupes,
Almaque Trinacria, & Batauum Mauortia tellus
Miserunt plenas armato milite naues.
Atque hic, qui veræ nexu deuinctus amico
Relligionis erat, vario se litore rebus
Instruxit, queis tanta acies terrestris egebat.
Verum ea, cum nullos mirans in finibus hostes
Conspiceret contra Solymis, & muta relictis
Omnia stare locis, volat acri concita cursu,
Et Sancti monumenta petit, sedemque Sepulcri.
Fama sed ante volans trepidam peruenit in vrbem;
Et verum infelix pariter, fictumque ferebat,
Victores coïsse viros, incedere felix,
Securumque agmen nullo tardante moueri.
Hæc acies eadem, atque duces, & nomina, & amplas
Virtutes, & facta canit: dominosque Sionis
Territat iniustos sæuo Dea lurida vultu.
Nempe malum metus ipse mali, pestisque futuræ
Est maius, fors quam præsens si pestis adesset:
Vsque adeo suspensum animum rumoribus auræ
Incertis agitant omnes: per que arua, per urbem
Confusi sonus oris, & illætabilis errat.
At senior secum dubio Rex pectore versat
Effera consilia, & vicinis acta periclis.
Rex Aladinus erat, Solimum quem multa recenti
Cura super regno noctesque diesque coquebat,
Crudelis quondam: sed cano mitior æuo

Redditus, exsuerat mores, animumque ferarum.
Ille, quod Ausonidas sceptris, atque vrbe potiri
Velle sua audierat: veterem super ægra timorem
Suspicio venit, duplicesque miserrimus hostes
Hinc Gallos pauet, inde suos: namque vna Sionis
Compulerat fidei varios in mœnia ritu.
Mahumetten quorum pars magna veretur, opumque
Amplior: in Iesum tenuis subnixa recumbit.
Verum, vbi rex Solymas bellando quæsiit arces,
Imperioque nouo firmas ibi ponere sedes
Constituit: plebem ipse suam relleuauit, & vrbis
Muneribus sanctos cæli mage pressit alumnos.
Hoc memorans, innatam animis, quæ frigida, & æui
Languebat spatio feritas sopita vetusto,
Acribus incendit stimulis, vt non magis illa
Ante pij sitiens flagrarit sanguinis vmquam.
Talis, sub terra placidum quem bruma tegebat,
Exsilit æstiuis ad Solem mensibus anguis
Arrecta ceruice micans: atque insita talis
Exerit arma leo, dentesque domi altus, & vngues
Si quisquam offendat. Video certissima signa
Lætitiæ hac in turba, inquit: solamque doloris
Immunem, solam in luctu ridere meorum.
Et fors insidias, fraudesque infida maligno
Corde fouet, secum voluens, quo me impia leto
Afficiat: quaue arte meos in mœnibu hostes
Inferat, & populo portas clam pandat amico.
Sed frustra, sed erit frustra. Nunc hæc ego facta
Præuertam, & nostri satiabo pectoris iras:
Vltor ero: per dira actos tormenta necabo.
Natorum calido perfundam sanguine matres,
Molliadum pendent innexi bracchia collo.
Ipse faces in templa feram, flammam ipse sub ædes

Conijciam: hic cæsos merito rogus hauriet igni.
Et prius illo, illo media inter vota sepulcro.
Hostia digna meo cunctus cadet ense Sacerdos.
Sic loquitur secum furijs agitatus iniquis:
Non tamen hos animi sequitur sententia motus:
Sed neque nil meritis pietas ignoscere suadet.
Maior agit mentem metus, atque potentior obstat
Suspicio: nimis ille viros, nimis arma Latina
Irritare timet, spem cunctam incidere pacis.
Insanas igitur crudelis Barbarus iras
Temperat, immo alijs iras in partibus explet:
Agrestumque casas, & pictos abiete pagos
Diruit, exæquatque solo: cultosque per agros
Submittit piceum populandis frugibus ignem.
Omnia peruastat late loca, quo neque pasci
Gallus, nec strato poßit, tectove cubare.
Quin etiam fontes liquidos, letique venenis
Riuorum spargens laticem confundit, & amnes:
Immitis, cautusque simul. non immemor vrbem
Interea munire tamen, qua vertice molli
Mons surgit, gelidum Boreæ proiectus in axem.
Hoc latus (exesæ cingunt nam cetera rupes)
Ingenti iam tum muro sæpire parabat,
Cum primam belli famam leuis attulit aura:
Et gemino, vario complebat milite colles.

SCIPII

SCIPII GENTILIS
SOLYMEIDOS

LIBER SECVNDVS.

AT QVE ea dum sæuus bello parat arma Tyrannus,
Illi se solis Ismenus partibus offert,
Ismenus, qui clausa cauo de marmore ducit
Corpora, & aerios reddit cum sensibus haustus:
Murmure qui valido cantus intra horrida cæcum
Terret regna ducem, Stygiosque ad iussa ministros
Impia agit, nectitque uolens, vinclisque relaxat.
Hic modo deserta veri Mahumetten adorat
Religione Dei: veteres sed linquere ritus
Nescit adhuc tamen, atque horum male nota profanos
Sæpe sibi mandata miser confundit in vsus.
Et nunc de specubus, vulgo quibus omne per æuum
Ignotas agitare procul solet hispidus artes:
Regem fædum animis, auctor fædissimus ipse.
Consilij adit, ac regni discrimine tanto
Hæc super effatur. Solymam iam victor ad vrbem
Accelerat, duris horrens exercitus armis.
Verum, age, (nam fortes Diuique, hominesque iuuabunt)
Curemus, quodcumque viros curare necesse est.
Cuncta quidem ducis, ac cani tu munera regis

Prospi-

Prospiciens longe implesti. si quisque saluti
Sic uacet, officioque suo parere laboret:
Hostibus euadet nostris hæc terra sepulcrum.
Ipse equidem comes huc operum, sociusque pericli
Aduenio quidquid viridis præstare senectus
Consilij, & magicæ possunt molirier artes,
Polliceor. cælo pulsos in Tartara fratres
Aligeros operum in partem cogam ore meorum.
Sed prius, vnde velim tanti primordia facti
Accipere, expediam. Templo iacet ara sub imo
Iesidum obscuroque latens telluris in antro.
Virginis hic niueo vultus circumdata velo
Effigies sedet illius, quam credula Diuam
Turba suam, matremque Dei fecere sepulti.
Ante illam seu nocte faces, seu luce coruscant
Incensæ, & longo circum vota ordine pendent,
Quæ faciles animi gentes ad falsa tulerunt.
Hanc inde effigiem rapias, manibusque reuulsam
Ipse tuis in templa velim Maumettia condas.
Dein ego tam valido destringam carmine manes,
Vt, donec nostro facies ea sæpta manebit
Præsidio, his ingens fato custodia portis
Excubet, atq; tuum muris obuallet ahenis
Insueta imperium virtus. Sic fatur: at ille
Impatiens monstrata Dei citus arripit antra.
Viq; sacerdotes adytis, & limine sancto
Exigit: & castæ simulacrum auellere Diuæ
Nil veritus, templo condit, quo sæpe nefandis
Irritant miseri cælestum cultibus iras.
Illo deinde loco, & ficti sub imagine vultus
Noxia Thessalico soluit Magus ora susurro.
Verum, vbi puniceis stellas Aurora quadrigis
Expulit, & summos patefecit lumine colles

Abdari-

Abdaridum templi custos, qua sede locata est,
Effigiem non vltra oculis vigilantibus hausit
Horridus, atque alia incassum regione requirit.
Nuncius hinc regi volat ocyus ille furore
Exuperans Iesidem auso, furtoque potitum
Secum aliquem putat. Aut ausum Iesidis, & idem
Furtiuum noctis cæcis opus exstitit vmbris:
Aut certè hic magni se vertit numen Olympi.
Reginæ immunda simulacrum sede latere
Indignans, Diuæque suæ. nec certa nepotes
Fama tenet, cui tanta patres hominive, Deove
Adscribant. Sed nostra Deum, summissaque credat
Auctorem pietas, & magno cedat Olympo.
Rex importunis euolui cuncta ministris
Templa, domosque iubet: pœnasque & præmia ponit
Prodenti, aut latum furto, noxamve tegenti.
Ipse suas etiam fraudes, & carmina demens
Nequidquam Ismenus repetit. nam maximus illum
(Seu sua, siue hominum fuerit res tanta piorum)
Celauit Deus, atque artes elusit iniquas.
At vero in sanctos odio crudele Tyrannus
Fertur, & immensis irarum fluctuat vndis.
Nec iam præsentis casus, certique pericli,
Gallorumve memor, generis commissa perosi
Vlcisci cupit, atque animum exsaturare furentem.
Quidquid erit, super ignotus commune iacebit
Strage latro: haud omnis vacuas furor ibit in auras
Noster, ait. ferro iustus procumbat, & insons:
Ne reus euadat furti modo. Sed, quem ego iustum,
Quem nunc insontem dico? non ne agmine in illo est
Quisque nocens, nostrique æternus nominis hostis?
Si cuius non iste animam nouus illigat error,
Sit pœna commissa lues antiqua recenti

Vna

Vna satis. nunc ferte faces, nunc stringite tela,
O socij, & duplicem Solymis miscete ruinam.
Sic fatur, Syrijs, & turba saeptus amica:
Quae simul ad trepidas Solymum fama accidit aures,
Concussis haesere animis, atq; omnia membra
Corripuit pauor, & leti praesentis imago.
Nec quisquam numero ex illo iam tendere contrà,
Molirive fugam, aut animum mollire Tyranni
Audeat, & furto veniam prece poscere supplex.
At dubij, trepidiq; illinc cepere salutem,
Vnde nefas sperare fuit. Iam nubilis ipsos
Inter erat Veneris maturo foedere virgo.
Moribus haec altis reges aequabat, & omnes
Vna Palaestinas formoso corpore nymphas
Vincebat: nulla formam tamen arte colebat,
Vel quanta ornando quiret satis esse pudori.
Et (qui maior honos suus est) ingentia muris
Angustae decora illa domus inculta tegebat,
Et visu, & blandis iuuenum seclusa querellis.
At non ex oculis formam custodia prorsus
Mirandam eripiat: nec tu pulcherrime facto
Huic accedis Amor: sed claro è lumine Solis
Seductam pueri cupidis tamen ignibus offers.
Inclyte Amor, tu, qui densis nunc caecus amantum
Obnubis vittis oculos, nunc exsuis Argus,
Atque agitas circum, lumen iuuenile tulisti
Virgineos intrà thalamos. Sofronia virgo
Dicitur, Assyriumq; puer fert nomen Olindus:
Cultores ambo vnius patriaeque Deiq;.
Ille, quod ante alios iuuenes praeit ore modesto,
Vt virgo ante alias forma praestante puellas:
Multum optat, minimum sperat, nil denique poscit,
Nec reserare suos illi miser audet amores.

Ast ea, siue hæc non videat, seu temnat amantem
Declinetve sciens oculos: per mille labores
Pectora merentis pueri flagrantia ducit.
Diditur intereà rumor, miserabile toti
Ipsorum populo exitium, cædemque parari
Infandam. tales subito Sofronia voces
Accepit, pariterque pudens, animosaque virgo
Protinus immeritis tantas auertere clades
Secum agitat. vis hunc animi fortissima motum
Impellit, sed virginei pudor obstat honoris.
Viuida vis vincit. quinimmo fœdere sancto
Audacem sinubus castis infusa pudorem,
Seque Verecundam Virtus facit. exijt ingens
In vulgus nullo penitus comitata ministro.
Nec decus ipsa suum texit, nec prodiga turbæ
Exposuit, tenuitque oculos, veloque fluentes
Collegit Tyrio crines, atque omnia sanctis
Membra modis agitans, gressuque effinxit honesto.
Nec facile tecum statuas, faciem ne decoram
Composuit fors, an cultus: nam cultibus ipsam
A versam Natura suis, meliorque Cupido
Artibus, & flammis cælum ridentibus ornat.
Ergo omnes in sese acies, animosque tuentum
Ardua conuertit: regemque inuicta sub ipsum
Progreditur, vultusque feros, iramque frementis
Sustinet, ac solio referens ita constitit aureo.
Aduenio, rex, (iamque tuum suspende furorem
Intereà, & populo frenos precor adde ruenti)
Aduenio, tibi quæ sontem, quem quæris, & vnde
Offensum te adeo præfers, retegam ipsa, tuosque
Ante pedes gelida vinctum formidine ponam.
Restitit intrepida confusus voce Tyrannus
Virginis, & claro formæ florentis honore

Attoni-

Attonitus: mulcetque iras, frontemque serenat.
Et, si is corde minus sæuo, aut minus illa seuero
Vultu erat, ipse foret dulci obretitus amore.
At verò duros animos durißima forma
Nequidquam penetrat, mollisque Cupidinis esca
Deliciæ, lususque absunt. stupor inscius ergo
Ille fuit, subitæque afflans dulcedinis aura:
Non pietas, non vllus amor, qui ferrea fregit
Corda senis, placidasque expreßit pectore voces.
Cuncta mihi, quæcumque (inquit) sint vera, fatere,
O Virgo, & pauidam curam sepone tuorum.
Illa autem: Reus ecce tibi, qui fatur: et huius
Dexteræ opus furtum est: vestris ego sola reuelli
Effigiem templi ex adytis. me uerius vnam
Afficies pœnis. fato sic obtulit vltrò
Communi sublime caput, tantosque malorum
In se vnam voluit virgo deuoluere fluctus.
Magnanimum figmentum. aut vmquam lucida veri
Est facies adeo? et cælo mage digna sereno.
At non hic senior subitas (vt semper) in iras
Concedit, pariterq; minas suspendit, et instat
Quis tibi consilium? quis opem tulit? Haud ego quemquam
Ipsa meæ, refert, consortem adsciscere laudis
Vel minimam in partem uolui. mihi conscia porro
Sola fui, sola & furti fabricator, et auctor.
Ergo in te solam nostro, Rex suscipit, omnis
Ira ruens vltrix solio decumbet: at illa
Hoc, ait, hoc uerum est: vnam persoluere pœnas
Me decet, vna tuli uiridem quæ laude coronam.
Hic rursum turbato animis, latebrasq; roganti
In quas effigiem abdiderit, sic orsa Tyranno
Ora refert. Non ignotis (vt rere) sub umbris
Effigies occulta iacet: sed nuper eadem

Hac exusta manu nigros persedit in ignes.
Idque mihi egregium duxi sic dextra profana
Polluere, & fœdi nequeat vis stringere casus.
Aut furtum, aut tu posce reum. Numquam illud, at istum
Adspicis en coram. quamuis, quid crimine nullo
Nominibus, demens, vtor furtique, reique?
Namque æquum est turpes raptori auellere prædas.
Dixit: at ille omnes irarum laxat habenas
Asper, acerba fremens. nil castæ virginis ora,
Nil animi mens alta iuuat, frustraque furori
Formæ obtendit Amor clypeum. Iam pulchra Tyranni
Voce rapi, & calidis virgo torrenda iubetur
Flammis viua dari, peplumque, togamque ministri
Femineam abripiunt: properi iam mollia tergo
Brachia reducunt, & duris nexibus arcent.
Ipsa silet, fortique leuem sub pectore motum
Præsentit: neque tum pallor, sed candidus ora,
Ora color roseo dudum vernantia pingit.
Talis in vrbe volans casus vulgatur, & omnem
Huc populum trahit: huc etiam concurrit Olindus
Multa agitans, dubioq metu perfixus amantis.
Vt vero hanc pressam manicis, & frigore vidit
Perfusam gelido leti, duroque ministros
Instare officio: tum tota ex vrbe fluentis
Præcipitans populi circum se disiicit vndam.
Et procul exclamat: Nihilò, nihil ista, Tyranne,
Egit, seque amens alieno iactat honore.
Non sensit, non ausa fuit, nec femina tantum
Sola, rudis rerum, potuit perducere factum.
Nam, qui custodes latuit? quave arte recepit
Effigiem? dicat: nostros si dicere possit
Defensos atræ dono caliginis ausus.

Tantum illam infelix, nec ei dilectus amauit.
Subijcit his: Ego, rex illuc vnde ardua vestri
Accipiunt delubra diem Mahumettis, & auram,
Clam nocte euasi, cæloque elapsus amico
Aedis inaccesso transiui limite muros.
Ne, quæso, ne sancta meas præcerpere virgo
Morte velis dura laudes: meus iste catenæ
Est nexus, meus ille rogus, mihi flamma paratur.
Sustulit humanum puero Sofronia vultum,
Luminibusque pijs lustrans, Ecquò miser, inquit.
Aduenisti insons? quæ te sententia duxit?
Vel quis in exitium rapuit furor? ergo ego cunctam
Vnius sine te nequeo vim ferre minantis
Sola viri? & mi etiam pectus. sed talia frustrà
Illi dicta volant: & sensibus hæret in ijsdem,
Nec verbis mutatur amans. O nobile magnæ
Virtutis cum pinnigero certamen Amore?
Mors vbi victori, & piceæ sunt præmia tædæ,
Victo pœna salus. gliscit magis ira Tyranno,
Aegrescitque furens animus: spernique videtur
Ipse sibi, pœnas olli dum mutua spernunt.
Aequa fides ambobus, ait, præstetur: & ambo
Victores habeant dignas, me iudice, palmas.
Inde loci nutu lictorem commonet. ille
Accedit, pueroque manus post terga reuincit:
Extemploque duos ad palum deligat vnum
Componens humerosque humeris, vultusque micantès
Vultibus eripiens. & iam pyra condita surgit,
Funereosque cient ventosis follibus ignes.
Quum puer ingentes imo de pectore questus
Rumpit, & has lacrymis voces rorantibus addit:
Ergo hic nodus erat, quo te mihi perditus omni
In vita adstrictam, sociamque (heu vana) futuram

Speraui?

Speraui? hic erat ille ignis, qui pectora nostra
Arderet paribus flammis? mihi sæpe Cupido
Ipse alios nexus, alios promiserat ignes:
Sors alios inimica parat, quosque inuida viuos
Diduxit, mortis misero sic tempore cogit.
Hoc saltem haud deflenda mihi: quod me tibi fecit
Consortem leti, atque rogi, postquam esse nequiui
Et vitæ, & thalami. tua me fata aspera terrent,
Non mea, qui tecum maneo moriturus. &, o me
Felicem, dulcesque meas in funere pœnas.
Si dabit, vt sinubus collatis æger in isto
Ore tuo vitam, & labris languentibus edam,
Inque mea extremam mecum simul ora fatiscens
Ipsa tui mittas halantem pectoris auram.
Sic queritur lacrymans: suaui sic suscipit illa
Voce monens. Alios sensus, aliasque querellas
Maiorem ob caussam præsens sibi postulat ora,
O iuuenis. quin tu labes, admissaque tecum
Mente recognoscis tacita? & quæ præmia, voluis,
Promisit Deus ampla pijs? age, nomine perfer
Ista suo, & superas adspira lætus in arces.
Adspice, diffusum candenti lumine cælum
Vt nitet? vt nos hinc facies vocat aurea Solis
In cælum, & mestos radijs solatur amicis?
Hic plebs ingentem tollit Mahumettia luctum:
Luget amica etiam demissa voce piorum
Turba, & nescio quid regis per dura videtur
Pectora inassuetum molli quoque serpere lapsu.
Præsensit. torsitque oculos iratus, & illinc
Se rapuit. Tu communem virgo vna dolorem
Destituis, nulloque irroras lumina fletu.
Ecce autem, tenui positis discrimine mortis,
Egregius forma, & peregrino clarus in ostro,

Ignotiſque armis, longiſque ſuperuenit oris
Bellator, (ſic viſus enim) cui fulua micantem
Suſtinet argento duplici galea ardua Tygrim,
Atque oculos rapit. Hoc belli Clorinda ſuperbum
Induere, & fama memoratum inſigne ſolebat.
Vnde illam cuncti (nec fruſtrà) rentur adeſſe.
Hæc omne ingenium generis muliebris, & vſus
Femineos primis infans contempſit ab annis.
Excelſamque colo dextram, calathiſve ſalignis
Flectere, nec Lydæ radijs dignata puellæ,
Non acui: nolleſque habitus, & clauſa locorum
(Namque etiam latis tutò pudor errat in aruis)
Exijt: & faſtu faciem munire rigenti
Conata eſt. etiamque rigens, etiam aſpera cepit.
Frena manu iam tum parua lucentia ſtrinxit,
Aut volucri diffudit equo: viridique palæſtra
Apta fugæ fingens, & duro membra labori
Reddidit, æratumque enſem vibrauit, & haſtam.
Inde per aerias rupes, nemoroſaque luſtra
Egit aprum, aut fuluum iaculo ſuccincta leonem.
Bella dehinc, pugnaſque obijt, generique virorum
Viſa fera eſt, homo viſa feris. Nunc obuia tendit
Surgenti imperio, ducibuſque aduerſa Latinis,
Gaudentem roſea Phœbi face Perſida linquens.
Quamquam ſæpe horum ſparſit prius arua reciſis
Artubus, & vitreos ſuffudit ſanguine riuos.
Ergo hic primum illi ſe lurida mortis imago
Obtulit ante oculos, ſtudioque accenſa videndi
Spumantem huc admittit equum. dant omnis euntis
Turba locum, & denſa cedunt diffiſſa corona.
Tum ſimul ad palum vinctos duo cernit eundem.
Hæc ſilet, ille gemit: virtuſque in virgine maior
Apparet. ſed enim ritu miſerentis acerbo,

Merentiſque

Merentiſque videt puerum, atque aliena dolentis
Fata queri, lacrymiſque genas tabeſcere ſalſis.
Ipſam autem tacitam, ſummique in candida cœli
Miratur gemino defixam lumine templa
Suſpicere, & terras animo liquiſſe iacentes.
Olli animum ſtrinxit pietas, lacrymaſque dolore
Victa dedit. verùm magis alta ſilentia, & illa
Virginis haud vllo facies mouet vuida rore,
Quàm pueri gemitus, liquidæque in morte querellæ.
Tunc hominem, qui forte ſuo vertente ſenecta
Adſtabat lateri canus, ſibi dicere quæſit,
Quæ culpa excidio iuuenes, fortunave mergat.
Et qua gente ſatos. dedit ille breuiſſima grato
Ore quidem, ſed plena ſenex reſponſa roganti.
Obſtupuit, pariterque ambos ſubducere morti
Innocuos credens ſtatuit, quantum arma valebunt,
Arma, preceſve ſuæ. pulchro volat aurea niſu,
Iamque inceſſentes retrò conuertere flammas
Imperat, & toruos terret ſic voce miniſtros.
Ne quiſquam hoc veſtri procedere longius auſit
Officio: donec, iterum cum rege locuta,
Iam iam adero. non ille huius vos arguet vmquam,
Ne trepidate, moræ. commoti talibus illi
Vocibus, ingentique adſpectus lumine parent.
At virgo tecta hinc Solymi petit alta Tyranni:
Dumque petit, regem contra ſe cernit euntem.
Mox prior hæc: Adſum Perſarum ex orbe meorum
Clorinda: hoc veſtras fando ſi nomen ad aures
Peruenit. tecum huc fidei communis alumna,
Ipſa fidem, regnumq; tuum defendere veni.
Nec quæuis patriæ pro libertate recuſo
Munera obire tibi: ſeu me intrà ſæpta latere
Murorum, ſeu vis campo ſplendere patenti.

Ardua

Ardua non timeo, nec humi repentia sperno.
Dixerat: & dicta excepit sic ore Tyrannus.
Ecquæ nam tellus adeo summota recessit
Extrà Asiæ, Solisque plagas? quo non tua fama
Venerit, & nitidas ingens decor explicet alas?
Nunc, quoniam es coniuncta mihi, securus ab omni
Fortunæque metu, & dubij formidine Martis
Lætus agam. non, si innumeras mea regna phalanges
Tutari adspicerem, tanta spe certior essem.
Iam mihi, iam nimiùm aduentu tardare videtur
Gofredus. Tu posce modo, quos ferre labores
Ipsa velis belli. solum te grandia, solum
Aspera digna puto. en sceptrum super agmina cedo
Nostra tibi, nutumque tuum pro lege sequantur.
Illa, vbi iucundis grates pro laudibus egit,
Sic rursum: Noua res certe videatur, vt ante
Impensas operas merces, ac præmia vadant.
Sed tua me bonitas animi sperare coegit,
Quæ cupio, non magna. reos, Rex optime, vellem
Te mihi pro meritis illos donare futuris:
Dono namque peto. Sed enim, si crimen (vt aiunt)
Incertum est, summi hos rapit inclementia iuris.
Verum hoc ipsa equidem sileo, furtique solutos
Cur ambos credam, signa indubitanda relinquo.
Et tantum hoc dicam, cunctis hærere tuorum
Fixum animis, Diuæ paruam Iesidas amatæ
Effigiem rapuisse: sed hoc procul auia fertur
Mens errore mihi, & certo se tramite ducit.
Legum contemptus, & relligionis auitæ
Illa fuit res suasa Mago: namque haud licet vllum
In templis cuiquam simulacrum ponere nostris,
Aut positum ferre. hinc monstri præsentis, & iræ
Me iuuat ex alto Mahumetten credere cælo

Auctorem. Deus ille, Deus fuit: & sua celsa
Templa manu, rituque parens ornauit amico.
Vt volet, Ismenus cælumque, & Tartara voluat:
Is, cui pro telis astus, cui torpor habetur
Pro muro. nos ferrum, equites, tractemus, & arma:
Hæc ars, hinc dulces liceat sperare triumphos.
Desierat virgo: & palmosæ rector Idumes,
Quamquam animus cunctis ægre mansuescere dictis,
Aut pietate valet: tamen illi obstare negando
Noluit. id ratio suadet, virtusque precantis.
Tum sic voce refert: Viuant, animaque fruantur
Liber vterque sua: tantoque haud vlla negentur
Intercessori. siue hæc res æqua putanda est,
Insontes culpæ, ac voci præconis iniquæ
Eripio: siue est pietas, & gratia, dono.
His dictis, subito iuuenes rumore coorto,
Exsuti pariter palo, vinclisque fuerunt.
O fatum pueri felix, o sidera fausta.
Edere qui facinus potuit, quo mutua tandem
Semina magnanimo in gremio succepit amoris.
Et nunc ille reus, nunc castæ sponsus amantis
Vadit amans. rogus in thalamum concedit, & atræ
In niueas abeunt florenti lumine tædas.
At Solymum princeps vicinum tale veretur
Connubium, talesque animos: quibus actus vtrumque
Longe Palæstinæ campis, Libanoque relegat.
Nec tantum satis esse putans, hos sæuus acerbo
Exsilio mutare domos, & patria cogit
Limina: compellitque alios incerta locorum.
Heu durum discrimen, auos, paruosque nepotes
Cum linquunt, dulcesque thoros. namque ille feroci
Ingenio natos, & forti corpore tantum
Præstantes vrbe expellit, muliebreque secum

Quippe genus mite, atque imbelles detinet æuo:
Obsidibusque fidem, certo ceu pignore, firmat.
Illorum multi patria errauere relicta:
Pars ira superante metum sese obuia Gallis
Iunxit, vt irriguam primum conuenit ad Isson;
Isson, quam breuis a Solymum via diuidit vrbe:
Et, si quis primo hinc abeat iam Sole viator,
Illuc sub decimam lentus peruenerit horam.
O quantum hic Gallos arrexit nuncius? o quos
Adiecit stimulos animis antiqua cupido?
Hic tamen in viridi ductor canentia campo
Tendi vela iubet. medium namque igneus axem
Egerat, & pelago Titan properabat Ibero.
Nec mora: contendere omnes: cùm forma duorum
Ignota sub veste virum, peregrinaque surgit:
Omnis & in morem pacis composta videtur.
Hos Pharia rex ipse plaga pia castra Latini
Iussit adire ducis, stipatosque agmine magno,
Et turba comitante vehi, quorum alter Alethes
Dictus. eum turpi quondam de puluere plebis
Surgentem ad summos Nili regnantis honores
Ingenium varium, & mores vexere sequaces.
Vexit mens fandi fictrix, tum lingua suaui
Melle fluens, atro quamuis suffecta veneno
Sæpe dolos, fraudesque, & liuida crimina spargat;
Liuida, sed lepido laudum fucata colore.
Argantes alter Phariam peregrinus in aulam
Vsque pharetratis quondam peruenit ab Indis
Cyrcassus. nunc imperij, procerumque receptus
Ordine, militiæque gradu situs eminet alto.
Atque idem impatiens, ferus, intractabilis, armisque
Inuictus, pariterque Deos contemnit, & omne
In proprio ius ense locat, ius omne lacertis.

Protinus hi portas castrorum admittier intra
Ad Gofredum orant. solio tum forte residens
Gramineo summum belli Gofredus habebat
Concilium, proceres inter, nec veste micabat
Purpurea. sed vera suum, licet obsita pannis,
Ipsa sibi decus est ingens, ac purpura Virtus.
Tenuia signa olli diuum contemptor honoris
Argantes, magnumque in se ducis edidit instar.
At vero ad pectus dextram sibi duxit Alethes,
Inflexitque caput, demisit lumina terræ:
Et, patrio de more virum veneratus, abundè
Incepit fari: ipsiusque ex ore loquentis
Dulcius Hyblæo manabant nectare verba,
Et Syrio diffusa sono, quem quisque tenebat
Iesides. O digne, vni cui se ista corona
Ingentum fama heroum summittat, & armis:
Cuius in auspicijs palmas, Eoaque nouit
Regna: tui nostras etiam fama impulit aures
Nominis, Herculeas vltra iam cognita metas,
Aegyptique tuis compleuit laudibus oras.
Nec quisquam numero è tanto non hauserit illas
Admirans, extrema solent ceu monstra tuentes.
At meus ingenti tacitus dulcedine mista
Narrantis rex ore legit, gaudetque propinquis
Interdum memorans: atque in te diligit vno,
Vnde alijs timor, ac mentem premit inuida cura,
Virtutem, tecumque volens decreuit amore
Coniungi: si lege nequit. hoc te actus amore
Poscit amicitiam, & grata pia fœdera pacis.
At virtus amborum esto, quæ mutua vestras
Contrahat, & nodo mentes simul obliget arcto.
Verum, te quoniam carum sibi pellere regem
Accingi clara solio præsensit Idumes:

Nos tibi, dum prima belli res mole quiescunt,
Hæc modo ferre iubet, sensusque aperire latentes
Consilij, mentisque suæ. Si quod tibi partum
Hactenus est Asiæ: hoc animos explere tuorum,
Atque tuos valeas, nec amica lacessere bello
Sceptra Palæstini regis, quasque occulit oras
Nominis vmbra sui: tua se male firma vicissim
Regna locaturum stabili sub sede recepit.
Hoc si autem fiat, si vmquam vis vestra coibit:
Ecquando melior Persas, Arabasve reuiset
Felici fortuna gradu? magna, inclyte, magna
Egisti spatio in paruo, quæ longa nequibit
Annorum series, & sera abolere vetustas.
Florentes tibi ferro acies, vrbesque fuerunt
Dispersæ, afflictæque solo. tibi nulla laborum,
Nulla ignotarum facies non victa viarum.
Vnde tuum ad nomen longinqua per opida gentes
Attonitis horrent animis, populique tremiscunt
Vndique vicini: &, quamuis noua quærere possis
Regna tibi, incassum magnis noua gloria factis
Quæretur, summumq; volans modo pulsat Olympum
Quo magis est æquum dubij te munera belli
Absterrere animo. namque his, si victor abibis,
Imperium paries solum, nec gloria maior
Hinc redit: at verò, fueris si victus, vtrumque
Amittis. Fortunæ audax est lusus, & amens
Ambiguo certum, magnumque opponere paruo.
Sed tibi fors eius, multos cui parta sub annos
Tutari curæ est, potior sententia nostra
Visa, ac perpetuo plaudens victoria cursu,
Quæque animis hominum dominandi innata cupido
Acrius in magnis feruiscit mentibus ardens,
Pacem horrere magis, reliqui quam bella virorum,

Efficient,

Efficient, fatoque patentem insistere callem:
Et numquam hunc lateri suadebunt ponere, semper
Victorem, famaque ensem super vtraque mundi
Litora iam notum: donec Maumettia seram
Relligioque, Asiæque trahant sola versa ruinam.
Dulcia verba quidem, iucundusque auribus error;
Quem tamen extremi comitantur sæpe labores.
At, ni magnanimo exsuperans violentia corde
Obducit spissa mentis caligine lumen;
Ipse licet videas per te, quòd vbi ærea malis
Bella sequi, & Martis lituos audire canentes:
Sperandi non vlla tibi, sed caussa timendi
Est potius. Siquidem varios alterna sub istum
Fortuna euentus mittit mortalibus orbem.
Præcipitesque solo lapsus instare repente
Euectis super astra solent. dic, optime ductor,
Dic mihi, si populo pollens Aegyptus, & auro,
Consiliisque vigens, ferro in tua damna feratur;
Atque vna sparsas reuocent in bella phalanges
Turcique, Persæque, & Cassani filius alti:
Quas vires tantis oppones fluctibus? aut quas
Inuenies tali tutas discrimine sedes?
At regi Danaum fidis, qui fœdere tecum
Coniunctus sacro est. Verum, ò cui Graia virorum
Viuentum non nota fides? tu crimine ab vno,
Vno autem? tu criminibus de millibus, inquam,
Omne aliud discas: vobis nam perfida mille
Insidias, aurique fame gens ægra tetendit.
Ergo, qui vobis Asiæ prendentibus oram
Obstitit, & cunctis Naturæ lege patentes
Obstruxit cum fraude vias, nunc ille cruoris
Largus erit proprii, & vitalis prodigus auræ?
At tibi forte animos istæc, quibus vndique cinctus

Munitusque sedes ingentes agmina tollunt;
Et, quos diuersa distractos parte locorum
Vicisti, superare etiam te posse coactos
Vno rere loco: quamuis per bella, per æstus
Frigoraque attritas acies tibi conspicis esse:
Et nouus accedet numerosis viribus hostis.
Verum, vbi sic volui fatis, & numine censes
Diuorum, ferro vt nequeas superarier: esto,
Vt tibi finxisti sic magnus creuerit æther.
At vincere fame. tali quæ mœnia monstro
Obijcies? quos aeria sub rupe recessus?
Stringe manu gladium contra hoc, hastamque lacerto
Intorque valido vibrans, turpique iacere
Stratum finge solo, & victrices indue pompas.
Omnia iam prouidi multo manus ante coloni
Exußit facibus fœdè, preßitque ruina.
Mœnibus & clusis, aut altis turribus omnes
Condidit agrorum fructus. tibi pascere tantas
Spes vnde est, turmasq. equitum, peditumque cateruas
Audaci huc animo, Diuisque aduecte benignis.
Claßis at id toto, dices, mihi prospicit errans
Aequore. De ventis igitur tua pendet, & vndis
Apta salus? tua ne ventis fortuna vocatis
Imperat, & modo dat laxas, modo stringit habenas?
Teque vnum precibus cunctorum, ac quæstibus æquor
Surdum audit? fluctusque refert in vota secundos?
At non & Persæ populi, & Nilotica tellus,
Atque Arabes vno deuincti fœdere classem
Cogere tam validam poterunt, vt nauibus ausit
Aequa obstare tuis, totoque occurrere ponto?
Duplex cuncta tibi versanti, animisque mouenti
Est opus ad laudem tanti victoria belli.
Vna autem iactura potest tibi dedecus ingens
Afferre,

Afferre, & damno vires multare superbas.
Namque, vbi nostra tuam victrici Marte per vndas
Dissipet Ionij classem æquoris: hic tua tabent
Agmina deinde fame: frustraque ea vincet aperto,
Te pereunte, mari, & salsis dominabitur aruis.
Iam, si nec pacis mansuræ pacta, nec vllum
Tempus amicitiæ Phario cum rege requiras:
(Des libertatem veri) virtutibus aufert
Consilium hoc se longe tuis. at numina faxint
Sancta Deum, mentem vt talis sententia linquat:
Oblectesque ipsam rerum mercede tuarum;
Atque Asiæ longo soluat se patria luctu.
Nec vos huic tali casus, omnisque laboris
Consortes, laudumque viro, fortuna secanda
In fraudem iaciat noua bella lacessere suadens.
Sed, qualis pelagi deceptus fraude magister
Condidit optati naues intrà ostia portus,
Vela decet sæuis tandem legere acta procellis,
Nec blando parere mari, sic fatus Alethes.
Et postrema leui clauserunt murmure dicta
Hesperij heroes: quantumque ea cuique molesta
Conditio fuerit, vultu patefecit acerbo.
At pius huc illuc acies circumtulit heros:
Flagrantes oculorum acies, frontesque suorum
Vidit, & hæc placido mox illi reddidit ore:
Omnia tu suaues fundens, legate, loquellas
Narrasti, & pacem medius situs inter, & arma.
Si me vester amat rex, & mea laudibus effert
Facta libens; equidem tali feror altus honore.
At vero, qua totius Mahumette minaris
Fidentis populi bellum: cape verba vicissim
Libera more meo, & nullo circumlita fuco.
Nos adeo multos terra, pelagoque labores
Hactenus & luce exhaustos, atque aere cæco

Pertulimus:

Pertulimus: solum ut validis insessa Tyrannis
Illa Dei pateat nobis ad mœnia callis,
Immani relleuanda iugo. nil regna, nec aurum,
Nec vitam tali profundere fine pigebit:
Vt meritis cæli pariatur gratia nostris.
Namque haud nos olim tanta hæc ad munera turpis
Egit auarities, & honorum vasta cupido.
Auferat hanc superum genitor de pectore pestem
Tam diram, (nostrum si pectore serpit in vllo)
Nec sinat adspersum dulci torpere veneno,
Quod necet, & mentis placidum subrepat in aulam.
At, sua quæ saxo penitus præcincta rigenti
Corda manus penetrat, tactu mollire suaui
Nostra etiam solet. Hæc patrijs nos duxit ab oris
Impellens, vetuitque vlli succumbere casu.
Hæc arere facit fluuios, & sidere montes
Aerios: hiemique gelu cum nubibus aufert,
Ardorem æstati: hæc pelagi super astra sonantes
Deijcit irati fluctus, atrisque cauernis
Continet, & cælo ventos emittit aperto.
Hæc altos aperit muros, ærataque cædens
Agmina spargit humi. hinc nostræ fiducia menti
Nascitur, & trepidos audax vigor influit artus.
Non sibi, non nostræ possunt promittere tantum
Heu fragiles bello vires, non Gallica tela,
Non Graij, nec cæruleo cita marmore classis.
Illa modo auxilium nobis, animosque ministret:
Nil ope mortali vacuos, nil arte relinqui
Curamus, (nec fas) experti, qualis in vmbra
Nos clypei texat, quo fulmine dissipet hostes.
Verum, vbi nos linquat (quoniam sic nostra reposcant
Flagitia, aut arcana suæ placita inuia mentis)
Ecquis erit nostrum, terra hac qui vitet humari?

Hac terra, quæ membra Dei pallentia quondam
Accepit gremio: aut viuis hunc luminis vsum
Inuideat? nec nos mortem patiemur inultam:
Nec nostras Asiæ fortunas perditus orbis
Riserit, aut iactas cæli deflebimus auras.
Nec tu finge, precor, nos pacem horrere magis, quam
Mortiferum reliqui bellum: nam regis auemus
Fœdus, amicitiamque tui; atque id poscimus omnes
Ore pio; sed, num illius sit subdita sceptris
Hæc tellus, scis ipse, nec est latebra vlla neganti.
Cur ergo hanc curat? nos extera quærere bello
Regna sinat, placidaque suum regat ipse quiete
Imperium? sic ille refert: atque aspera corda
Argantes telo rabies perfixit acuto.
Idque ferens præ se, labijsque tumentibus audax
Ante ducem stetit, & rabido sic ore locutus.
Bellum habeat, qui pacem horret. pænuria numquam
Rixarum fuit. & pacem tu horrere videris,
Postquam vel primis nostrum non annuis orsis.
Inde suam limbo vestem sub crura fluentem
Arripiens curuum in gremium collegit, & illo
Leniter expanso rursum sic farier orsus,
Ardentes torquens obliquo lumine vultus:
O qui adeo varias spernis res, Hoc ego vobis
Bella sinu, pacemque gero. tu consule tecum;
Rumpe moram; & quoduis isto nunc delige circo.
Talia dicta, feri, fœdique iniuria motus,
Continuo proceres vno bellum ore vocare
Concordes egere omnes, nihil ante moratos
Magnanimi responsa ducis. vestem ille reflexam
Excussit, trepidasque sinus laxauit in auras:
Vosque, ait, ad bellum cunctos crudele lacesso.
Hoc dicens, Iani est portas aperire gementes

Visus:

Visus: & hinc illum scissa Discordia vitta
Pone sequi, cornuque vocans Furor arma cruento:
Atque oculis rubro suffusis lumine, & igni
Ardere Alecto, & diræ fax alta Megaræ.
Is, qui olim contra cælestes arduus arces
Sustulit ingentem casso conamine molem,
Talis erat forsan. sic illum fronte superba
Cælicolis vidit Babylon, astrisque minantem.
Ergo, suscipiens Ductor, regi ista referte
Vestro verba, inquit. Veniat, properetque per æquor
Per terram: bellum accipimus, quodcumque minatur.
Ni veniat, Nili ipse sui nos amne moretur.
Hæc effatus, eos dictis dimittere gratis
Incipit, & donis ambos ingentibus ornat.
Cælatam ferro galeam largitur Alethi,
Mygdoniæ prima victor quam cepit in vrbe.
Abstulit Argantes ensem, quem vertice toto
Cnoßius insignem gemmis, auroque Lycaon
Extuderat, miræ artis opus, longeque micantem
Materiam pretio superans. quæ munera postquam
Attentis voluere oculis: Næ tu ocius, inquit,
Ductori Argantes, mediaque in luce videbis,
Quam tua dona mihi clarum vertantur in vsum.
Inde abitus veteri veniam de more petiuit:
Atque suo dixit comiti, Nos ibimus, ipse
Ad Solymam versus, nostri tu regis ad aulam
Sole nouo: sed roriferis ego noctis in vmbris.
Nam nec voce mea, consignatave papyro
Esse queat, quo tendis, opus (quare omnia regi
Hæc solus responsa refer) nec longius isto
Me iuuat ire loco, & belli procul esse tumultu.
Atque ita, qui nunc nuper erat legatus, in hostem
Euasit dirum Hesperiis, nihil ille reuoluens,

Quid

Quid poscat ratio gentes confusa per omnes,
Aut immaturo curans offendere cursu.
Immo etiam socij responsum eludit hiantis,
Impatiensque moræ muros contendit ad altos,
Stellanti, gradiens per amica silentia cæli.
Nox erat, & terras animalia fessa per omnes
Strauerat alma quies, ventoque immota iacebant
Aequora, cum tacito labuntur sidera motu:
Cum nemus omne silet, pecudes, mutæque natantes,
Quæque maris liquidi latebras, quæque hospita cycnis
Stagna colunt, pictæque domo frondente volucres
Mulcebant curas, atque alto corda sopore.
At non Hesperius miles, nec Gallica pubes,
Magnanimusque heros in somnos lumina soluunt,
Aut animos sedant: illos tam magna cupido
Incessit, pelago vt croceos Aurora iugales
Exerat, atque Dei magnam se ducat in vrbem:
Aduentus quæ meta fuit, quæ meta laborum.
Et iam iamque vident, radius num se vllus ab Austro
Proferat, & fuscum niuea riget aera luce.

FINIS.

Liber iste mihi Bellisario Bulgarino est
sumptu librariu trium denariorum;
Anno salutis 1589. Laus Deo.

